

Mi badmer, oh, mi badmer...

A cím jelentése: El ne mondjad, el ne mondjad...

A cím idézet: egy *Hratch Katcharenz* nevű örmény költő verséből való refrén, amelyet valamikor 1915 után írt és amelyet *dr. Hovhannesian Eghia* műfordításának köszönhetően ismerünk, megjelent Gödöllőn, 1942-ben.

Akkor éppen másutt, másokat gyilkoltak, ugyancsak örök igazságokra hivatkozva, ugyancsak tömegesen, legfeljebb nem olyan kisipari módszerekkel, mint Atatürk hívei 1915-ben az örményeket a szíriai sivatagban. Tudta-e ezt a műfordító, a magyarrá vált örmény, az 1915-ös menekült, a gödöllői ügyvéd? S ha nem tudta... akkor is emlékezett. Az elűzött, az árvává tett, az „igazságtevések” után életben maradt ugyanis emlékezik. Úgy látszik, ez sohasem veszi érvényét...

Azóta is emlékezünk. Hovatovább már nem csupán mi, örmények, vagy örmény származásúak, de mások is. Bár igaz, mi kissé másként gondolkodunk, mint a szemérmes, gyötrődő Katcharenz: igenis, mondd el, mondd el, mondd el minden idegennek, hogy soha se menjen feledésbe és mindig, mindenki tudjon róla! Hogy senki se feledje el, végre egyszer mindenki tanulja meg: aki jogra, múltra, hagyományra, ősiségre vagy bármilyen élettérre, eszmére hivatkozva árvává tesz másokat, akár képletesen is hontalanságra ítélt, az... az gyilkos.

Hratch Katcharenz

Fájdalmak

*Az áprilisi nemzedéknek. *) (részletek)*

Valahányszor egy hajlékban
Gyermekeket látok együtt,
Kik ugyanazt az élőlényt
Édesanyjának szólítanak;
Közös ünnepi asztalnál
És közös kandalló mellett
Áldott kenyeret, borított,
Pezsgő életet, megértést,
És virágos, meleg mosolyt:

Eszembe jut gyermekkorom,
Mely anyátlan volt és hontalan;
Déli tájak**) sivár pusztáin
El nem múló napok,
Éhínség és szomj egyaránt.
Halál, halál, keserűség
S sűrű zápora könnyeknek!
Óh ne mondjad el, el ne mondjad
Ne mondjad el idegennek!

Mikor egymásba fonódva
Ifjú lelkeket látok én,
Ifjú lelkeket látok én,
Örök hűséget, szerelmet,
Mint fogadnak honi földön;
Tanújuk az ég odafönt,
Isten adja össze őket.

S a férfi szántja ősi földjét
És aratja tízszeresét.
De, amikor a haza szent szava